

BATAN BANKALAR ve BİR IMF SENARYOSU DAHA

Mutlu Demirkan

Dergimizin daha önceki sayılarında pek çok kez Uluslararası Para Fonu (IMF) ve benzeri Batı finans kapitali güdümlü uluslararası kuruluşların Türkiye gibi ülkeler için hazırladığı gelişim planının ne denli ulusal çıkarlardan uzak olduğundan söz edildi. Sadece şu son yaşanan krizle belirgin biçimde ortaya çıktığı gibi IMF programları, uluslararası finans çevrelerinin çıkarlarına göre şekillendirilir ve dolayısıyla ulusal çıkarlara ve halkların sosyal kazanımlarına karşı planlar içerir.

Kemal Derviş, IMF'nin yanlış ya da yanlış politikalarla – *bilerek ya da bilmeyerek* – Türkiye ekonomisini, Batı finans çevrelerinin isteklerine göre şekillendirmek üzere getirilmiştir. IMF'nin son kozunu oynadığı ülkelerden bir diğeri olan Arjantin'de de defalarca değiştirildikten sonra ekonomi bakanlığına yine benzer şekilde uluslararası finans çevrelerinin desteklediği Domingo Cavallo'nun getirildiği gibi...

IMF'nin benzer senaryoları Latin Amerika'da ve ufak değişikliklerle çoğu Güneydoğu Asya ülkelerinde de uyguladığını biliyoruz. Bu yazıda özellikle batık bankalar ve bu bankaların kurtarılması amacıyla oluşturulan 'fonlar' aracılığıyla ülke ekonomilerinin kontrolünün nasıl Batılı kapitalistlerin eline geçmekte olduğunu anlatmaya çalışacağız.

Hortumlar, batıklar ve kurtarma fonları

Türkiye'de sıradan bir insanın hemen her gün gazetelerde okumak zorunda olduğu, *filanca kişinin sahip olduğu banka aracılığıyla halktan topladığı mevduatları kendisinin ya da yakınlarının sahibi olduğu şirketlere kredi olarak sunduğu, daha sonra 'şasılacak biçimde' bu kredilerin geri dönmediği ve bankanın iflasa sürüklendiği ve devlet tarafından el konularak maddi durumunun düzeltilmesine çalışıldığı* yönündeki haberler, aslında geri kalmış ülkelerin pek çoğunda rastlanan senaryolardır. Bu senaryoların gelişmişlikle ilgili olup olmadığı soruna daha sonra geleceğiz. Ancak burada değinmek istediğimiz konu, benzer olayları yaşayan ve ekonomisi IMF, Dünya Bankası gibi Batılı örgütlerin denetiminde/kontrolünde olan ülkelerde yaşanmakta olan bazı gelişmelerle ilgili.

Güney Kore örneği

Türkiye'de 'Yoksulluğun Küreselleşmesi' kitabıyla tanınan Ottawa Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Michel Chossudovsky, 'Kore'nin Yeniden Sömürgeleştirilmesi' başlıklı makalesinde Güney Kore'nin yaşadığı mali kriz sonrasında batan bankaların nasıl Batılı yabancı şirketlerin eline geçtiğini anlatıyor. 1

Bu makalede, IMF ile yapılan anlaşma uyarınca Güney Kore'de zor durumdaki bankalara Türkiye'dekine benzer bir 'Fon' tarafından el konulması ve batık kredilerinden arındırılarak yabancılara kelepir fiyatlarla satılması süreci ayrıntılarıyla aktarılıyor. Bu makale, Türkiye'de fona devredilen ve batık yükü kamunun sırtına yüklenen bankaların, durumları düzeltildikten sonra satılması sürecinde yaşanabileceklere de ışık tutuyor.

Yapılan kredi anlaşması uyarınca Güney Kore'nin mali yapısı, IMF'nin ve Batılı kreditorlerin istekleri doğrultusunda tekrar belirlendi. Kasım 1997'de ülkenin zor durumdaki 9 bankasıyla ilgili yapılması düşünülen operasyon askıya alınmıştı. Kredi antlaşması sonrası IMF bankacılık sektörü için yeni bir düzenlemeye girişti. Niyet mektubu, yabancı firmalarla stratejik ortaklıklar kurulmasına davetiye çıkarıyordu. Bazı G.Kore bankaları, batık kredileri devletin batık fonu olan Kore Varlık Yönetim İdaresi'ne aktararak potansiyel yabancı alıcılar için daha çekici hale getiriliyordu. IMF antlaşması, 30 gün içinde yeniden yapılanma planı sunamamaları halinde, zor durumdaki bankaların lisanslarının iptalini şart koşuyordu.

IMF'nin 'serbest pazar' takviminde, Güney Kore'nin 6 büyük bankasının '*kamulaştırılması*' da vardı. Ancak bu kamulaştırma işleminin asıl amacı bankaları yeniden özelleştirirken çoğunluk hisselerinin yabancılara geçişini sağlamak idi. Bu bankalar Korea First Bank (KFB), Seul Bankası, Hanil Bank ile birleştirilen Kore Ticaret Bankası, Korea Exchange Bank ve Cho Hung Bank idi. Korea First Bank ve Seul Bankası ilk etapta açık arttırmaya konuldu. Bu satışlara danışmanlık yapan Morgan Stanley Dean Witter, Batılılara satışı kolaylaştırmak için elinden geleni yapıyordu.

Kore bankalarının çoğunluk hisseleri Amerikalı sermayedarlara geçti. Devletin el koyup tekrar özelleştirerek Amerikalılara sattığı KFB'nin yönetim kurulunda önceki Bush yönetiminde Ticaret Bakanlığı da yapmış olan bir isim bulunuyordu.

Böylece Kore Hazinesi'nin finanse ettiği KFB'nin Texas ve Kaliforniyalı yeni patronları, Kore reel sektör şirketlerinin de kreditörü olarak yerel sanayii de kontrol edebilir hale geliyordu. Chossudovsky'ye göre isterse tek dolar harcamadan bu şirketlerin sarsılmasını, küçülmesini ya da batmasını sağlayabilecek avantaja sahip oluyorlardı. Koreli işçilerin kaderi de Amerikalı patronların eline geçmiş oluyordu.

‘Yabancılar Türk bankacılık sistemini kontrol edecek’

Prof. Chossudovsky, bir söyleşisinde benzer gelişmelerin şimdi Türkiye’de de yaşanacağına dikkat çekiyordu. Bu söyleşinin ilgili bölümünü aynen alıntılalım: ²

“- Türk bankacılık sisteminin yeniden yapılandırılmasının, ekonominin toparlanmasında öncelikli ele alınması gereken sorun olduğu belirtiliyor. IMF programları uygulayan diğer ülkelerdeki bankacılık sektörünü değerlendirir misiniz?

- Kore'de bankacılık sistemindeki gelişmeler, Türkiye'de yaşananlara çok benziyor. Sizdeki Bankacılık Denetleme ve Düzenleme Kurulu (BDDK) benzeri, Kore'de de bankaları denetleyen bir komite var. Bu komiteye Merrill Lynch, JP Morgan gibi şirketler danışmanlık yapıyorlar. Komite ülkedeki özel bankaları önce kamulaştırıyor, sonra da bu bankalar 'mezat'a çıkarılıp yabancı finans devlerine yok pahasına satılıyor. Korea First Bank ve Seul Bank, Kore'nin en büyük iki özel bankasıydı. Artık sahipleri yabancılar. Benzer gelişmeler Türkiye'de de yaşanacak. Yabancılar, Türk bankacılık sistemini kontrol edecekler.

- O halde BDDK vasıtasıyla Türkiye'deki özel bankalar yabancıların eline mi geçecek? Böyle bir gelişme reel sektörü nasıl etkiler?

- Türkiye'de daha çok özel banka batacak, ayrıca bunların büyükleri yabancılar tarafından alınacak. Bu nedenle bu kurulu kontrol edecek bir demokratik yapı oluşturulmalı. Oluşturulmadığı takdirde bankalar yabancıların kontrolüne geçecek ve bu da sanayinizi, üretiminizi direkt olarak etkileyecek. Örneğin Hyundai, Daewoo gibi büyük Kore şirketleri, Batılı kreditörlerin kontrolüne geçti. IMF programları, Türkiye'deki sermayeyi de tehdit ediyor. Türk iş çevreleri de IMF programına karşı olmalılar.”

Gerçekten Chossudovsky'nin oldu ya da olacak dediği tüm gelişmeler gerçekleşiyordu. Bu süreçte Güney Kore’de sayısız işçi gösterisi oldu. Bunlar arasında, şirketlerinin yabancılar satılmasına karşı günlerce eylem yapan hatta güvenlik güçlerini döven Daewoo işçilerinin ve genel müdürlük binasını işgal ederek bankalarının özelleştirilmesine karşı çıkan Seul Bankası çalışanlarının özellikle dikkat çekici boyutlardaydı.

Ve yine gerçekten de çok geçmedi Türkiye’de de benzer olaylar yaşanmaya başlandı. Birbiri ardına içi boşaltılan Türk bankaları Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu denilen ve mali kaynakları kamuya yani halkın ödediği vergilere bağlı olan bir ‘fona’ devrediliyordu. Bu bankacılık operasyonunun kimilerine göre 20 milyar dolara yaklaşan maliyeti bir yana Chossudovsky'nin dikkatleri çektiği gibi Batılı finans devlerinin eline geçmesine olanak tanıyor olması ürkütücü.

Bizim için hiç de şaşırtıcı olmayan biçimde 20 Temmuz tarihinde Uzakdoğu kökenli bir bankanın, HSBC Bank'ın, daha önce devletin el koyduğu yani fona geçen Demirbank'ı bilanço büyüklüğü 1.35 milyar dolar oluşturacak şekilde satın almaya karar verdiği açıklandı. 79 ülkede 6.500 ofisi bulunan HSBC, 674 milyar dolar aktif büyüklükle dünyanın en büyük bankacılık ve finans kuruluşlarından biri.

Daha önce fondaki diğer bankalara talip olduklarını duyurmalarına karşın yabancı bankalardan başka Türk bankalarını satın alan olmadı gerçi; ama unutulmamalı ki fondaki bankaların durumu oldukça bozuk olan diğer bölümünün mali durumları düzeltildikten sonra tekrar satışları gündeme gelebilecek. Ayrıca felaket tellallığı ya da spekülasyon yapmak istemeyiz; ama Chossudovsky'nin söylediği gibi ‘Türkiye’de daha çok özel banka batacak.’ Ayrıca kamu bankalarının özelleştirilmesi yasasının çıkarılmasında IMF kölesi hükümetimiz boşuna o kadar uğraşmadı.

Zaten IMF ve Dünya Bankası'nın çok yoğun çabaları ile bir süredir sürdürülen Türk ekonomisinin liberizasyonu ve dışa (daha doğrusu ulusötesi dev şirketlere) açılması projesinde,

ulusal sanayinin yabancıların kontrolüne geçmesi için gerekli diğer işlemler de yürütülüyordu. Uluslararası tahkim ve Dünya Ticaret Örgütü üyeliği karşılığında uymakla yükümlü olduğumuz GATT, GATS gibi antlaşmalarla yabancı ülkelere pazar olarak hazırlanmamız ve birbiri ardına maruz bırakıldığımız krizlerle yine bu ülkelere 'kelepir' durumuna gelmemiz de yine bu planların birer parçası...

Türk bankacılığı ne kadar 'ulusal' ?

Bankacılık sisteminin yabancıların kontrolüne geçmesi ve yerli sanayinin kreditorü olacak bu finans devleri aracılığıyla ulusal ekonominin boyunduruk altına alınması da bu projelerin diğer bir boyutunu oluşturuyor. Bir yandan düşünülecek olursa Türkiye'de özel bankalar, hemen hemen hiçbir dönemde ulusal sanayicinin gerçek anlamda destekçisi olamamışlar. Ancak özellikle 1990 sonrası rant ekonomisi dekorunda, hükümetlerin de adeta çanak tuttuğu bir biçimde bankalarımız her şeyin önüne kârı koymuş ve yerel sanayiciye hele hele küçük işletmeciyeye destek değil köstek olmuştur. Bu gerçeğe yüz yüze kaldığımızda 'ulusal' bile olsa özel bankacılığı desteklemek, batıkları kurtarmak yerine rehabilite edilmiş, gerçek anlamda üretim kesimine kaynak yaratan bir kamu bankacılığı anlayışını savunmak, daha akıl kârı gözükmektedir.

Her şey bir yana Türkiye, aslında artık Batılı finansörlerinin peşine takılmış, yaltaklanmacı zihniyeti bir yana bırakıp *gerçekten* ulusal bir programı oluşturabilmeli ve uygulayabilmelidir. Onca yaltaklanma ve ulusal çıkarlara bu denli aykırı ödünü verdikten sonra IMF ve onun yaktığı *yeşil ışıkla* Türkiye'ye *lütuf* gibi sunulan bu kredilerin sağladığı kaynağın daha fazlasını, çok daha değişik ancak ulusal bağımsızlığımızı hiç zedelemeyecek yollardan ve yerlerden sağlayabileceğimizden kimsenin zerre kadar şüphesi olmasın.

Kaynakça

¹ CHOSSUDOVSKY Michel, The Recolonization of Korea, 2000, yayımlanmamış makale.

² Cumhuriyet Gazetesi, 19 Mart 2001, sayfa 6
